

Методика та організація наукових досліджень з психології

Анотація

В навчальному посібнику розкрито соціально-психологічне визначення науки, сутність, роль, функції науки й наукових досліджень у суспільному житті, їх взаємозв'язок із практикою.

Розглянуто основні поняття, зміст і функції науки, форми її організації та управління. Представлено методологічні основи наукового дослідження в галузі психології. Висвітлено питання організації та проведення наукового дослідження і його інформаційного забезпечення. Розглянуто особливості творчої праці в дослідницькій діяльності, етичні норми і цінності науки.

Навчально-методичний посібник розкриває особливості організації та проведення психологічних наукових досліджень, написання та оформлення наукових робіт, правову сутність інтелектуальної власності.

Посібник буде корисним для викладачів та здобувачів вищої освіти.

МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ПСИХОЛОГІЇ

Навчальний посібник

Видавництво «КНТ»
Київ – 2024

УДК 159.9: 316.613
ББК 88.52

Рекомендовано Вченою радою КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради протокол № 4 від 28.12.2023 р.

Рецензенти:

Шевяков О.В. – доктор психологічних наук, професор;

Гейко Є.В. - доктор психологічних наук, професор.

Методика та організація наукових досліджень з психології: навчальний посібник для студентів спеціальності 053 Психологія / Укладачі: В.Й. Бочелюк, В.В. Нечипоренко, О.Л. Позднякова, Н.Є. Завацька, Ю.А. Завацький, І.Є. Жигаренко, В.Ю. Завацький. [3-ге вид., перероб. і доп.]. Київ: КНТ, 2024.- 384 с.

В навчальному посібнику розкрито соціально-психологічне визначення науки, сутність, роль, функції науки й наукових досліджень у суспільному житті, їх взаємозв'язок із практикою. Розглянуто основні поняття, зміст і функції науки, форми її організації та управління. Представлено методологічні основи наукового дослідження в галузі психології. Висвітлено питання організації та проведення наукового дослідження і його інформаційного забезпечення. Розглянуто особливості творчої праці в дослідницькій діяльності, етичні норми і цінності науки.

Навчально-методичний посібник розкриває особливості організації та проведення психологічних наукових досліджень, написання та оформлення наукових робіт, правову сутність інтелектуальної власності.

Посібник буде корисним для викладачів та здобувачів вищої освіти.

ISBN 978-966-373-997-7

УДК 159.9: 316.613
ББК 88.52

© В.Й. Бочелюк, В.В. Нечипоренко, О.Л. Позднякова, Н.Є. Завацька,
Ю.А. Завацький, І.Є. Жигаренко,
В.Ю. Завацький, 2024
© ТОВ «КНТ», 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ НАУКИ ТА МЕТОДІВ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	7
1.1. Загальне визначення науки	7
1.2. Загально-методологічні основи наукових досліджень	31
1.3. Методи і методологія наукових досліджень	49
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ В ПСИХОЛОГІЇ	74
2.1. Конкретно-науковий рівень методології в психології	74
2.2. Конкретні наукові методи психологічних досліджень	109
2.3. Проблема об'єктивності дослідницьких методів в психології	122
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	136
3.1. Валідність в організації наукового психологічного дослідження і його результатів	136
3.2. Науково-дослідна діяльність студентів-психологів	157
3.3. Самостійна робота студентів	202
РОЗДІЛ 4. НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ РОБІТ	231
4.1. Методика підготовки і оформлення курсових та дипломних робіт студентів-психологів	231
4.2. Методика підготовки і оформлення магістерської роботи	263
4.3. Мова і стиль наукової роботи	278
РОЗДІЛ 5. ПРАВОВА СУТНІСТЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	295
5.1. Охорона та використання результатів інтелектуальної діяльності	295
5.2. Авторське право та суміжні права	311
5.3. Право вільного використання наукових творів	337
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	359

ВСТУП

Наукове знання завжди відрізняється послідовним і систематичним характером. Наука, на якому б ступені розвитку вона не знаходилася, тим і відрізняється від буденного знання, що є не простою сукупністю «відомостей» про навколишній світ, «набором» інформації, а складає певну систему знань. Наукове дослідження є цілеспрямованим пізнанням, результати якого виступають у вигляді системи понять, законів і теорій.

Відомо, що задовго до виникнення науки люди набували достатньо надійних знань про властивості і якості предметів і явищ, з якими вони стикалися в своєму повсякденному практичному житті. І зараз ми немало дізнаємося за допомогою буденного знання. Це свідчить про те, що наукове знання не відокремлене від буденного: і наукове і буденне пізнання зрештою прагнуть до досягнення об'єктивно-дійсного знання.

Нерідко, відзначаючи якісну відмінність наукового знання від буденного, забувають про зв'язок, що існує між ними, не враховують того, що наука виникла з буденного знання. Це не раз підкреслювали самі учені. Правда, іноді при цьому допускається інша крайність, коли наукове знання розглядається тільки як вдосконалене буденне знання. Проте наука не є простим продовженням знань, заснованих на здоровому глузді. Вона представляє пізнання особливого роду з своїми специфічними засобами, методами і критеріями. Перш за все на відміну від буденного знання наука не обмежується знаходженням нових фактів і результатів, а або прагне пояснити їх за допомогою існуючих гіпотез, законів і теорій, або спеціально виробляє для цього нові теоретичні уявлення. Ця особливість науки дає можливість краще зрозуміти систематичний, послідовний і контрольований характер наукового знання. Дійсно, щоб пояснити те або інше явище, необхідно мати в своєму розпорядженні певну теоретичну систему, або гіпотезу, з яких думка про дані явища виходить як логічне слідство. Але щоб отримати таке слідство, треба заздалегідь встановити логічний взаємозв'язок між різними думками, узагаль-

неннями і гіпотезами, а найголовніше - мати в своєму розпорядженні такі закони, принципи, гіпотези або допущення, які можуть служити як посилки для логічного виведення менш загальних думок тієї або іншої науки. Систематичний і послідовний характер наукового знання значною мірою обумовлений саме тим, що наука не просто реєструє емпірично знайдені факти і результати, а прагне пояснити їх. Точна операція поняттями, думками і висновками дозволяє також краще контролювати результати наукового дослідження.

Проте ніяка систематизація і організація знання не складатимуть науки, якщо вони не супроводжуватимуться створенням нових понять, законів і теорій. Саме з їх допомогою якраз і вдається не тільки пояснити вже відомі факти і явища, але і передбачити факти і явища невідомі.

Довгий час в науковій літературі по теорії пізнання основна увага приділялася загальній характеристиці процесу пізнання, з'ясуванню його зв'язків з практикою, аналізу діалектики мислення, критиці ідеалістичних і метафізичних спекуляцій з цього питання. Особливостям наукового пізнання, засобам і методам дослідження в науці приділялася значно менше уваги. Правда, останніми роками положення в цій галузі помітно змінилося. Опубліковано немало цікавих журнальних статей, брошур і окремих книг, присвячених проблемам логіки і методології наукового дослідження, а також тісно пов'язаним з ними проблемам психології і соціології наукової творчості. У цих роботах розглядаються окремі аспекти теорії і методології наукового пізнання, але не аналізуються методи, які використовуються в реальному процесі дослідження в науці.

У запропонованому посібнику робиться спроба розглянути основні проблеми методології наукового пізнання в галузі психології. При цьому головна увага звертається на аналіз тих прийомів, засобів і методів пізнання, за допомогою яких досягається отримання об'єктивно дійсних знань в науці. Хоча в різних науках існують свої, специфічні методи і засоби дослідження, це зовсім не виключає можливості і необхідності вивчення і оцінки таких засобів і методів дослідження, які є загальними для вельми широкого класу наук. Їх

аналіз і складає завдання методології наукового пізнання. На відміну від психології наукової творчості, яка вивчає індивідуальні особливості пізнавальної діяльності ученого, методологія розглядає загальні закономірності рухи, побудови пізнання, і зокрема специфічні засоби і методи, за допомогою яких відбувається наукове дослідження.

Процес пізнання в науці можна аналізувати з різних точок зору: філософської, соціологічної, психологічної, феноменологічної, історичної, логічної, гносеологічної і методологічної. Нас цікавитиме перш за все методологічна сторона пізнання. Оскільки проблеми методології найтіснішим чином пов'язані з філософією і логікою, при обговоренні методів науки ми постійно звертатимемося до понять і принципів логіки і діалектики. Але це, зрозуміло, не виключає, а скоріше припускає спеціальне вивчення тих загальнонаукових прийомів і засобів дослідження, за допомогою яких досягається нове знання в науці. Наукове пізнання представляє дослідження яке характеризується своїми, особливими цілями, а головне - методами отримання і перевірки нових знань.

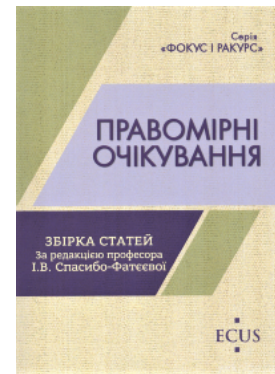
Книги, які можуть вас зацікавити

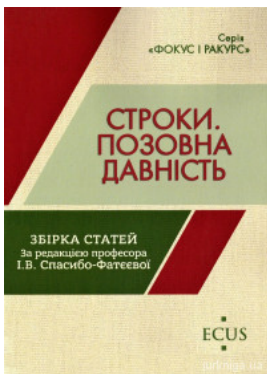
Лікарська таємниця в кримінальному процесі України

Притягнення до кримінальної відповідальності неповнолітніх: процесуальне керівництво досудовим розслідуванням та підтримання державного

Правомірні очікування. Збірка статей

Строки. Позовна давність. Збірка статей

Земельна реформа в Україні: правові проблеми

Загальні питання розуміння і застосування практики ЄСПЛ. Том 1

Перейти до галузі права
Філософія та психологія права

[Перейти на сайт →](#)